

Farkas L. Rozália¹

Kulturális és morális felemelkedés egy intézménynek, a Mesék Házának a létrehozásával

Mottó:

*Súlyos hibát követ el az, aki azt hiszi,
hogy bármiféle gazdasági felemelkedés lehetséges
kulturális és szellemi felemelkedés nélkül.*

I. Magyarország építőkövei az emberek,

az egészséges nemzetet a lelkileg-fizikailag-szellemileg egészséges emberek alkotják, akik képesek tenni saját magukért, családjukért, szűkebb és tágabb közösségükért, országukért.

Minden más mozgatóerő csak pusztán eszköz lehet az alkotó ember kezében.

Most pedig nagy baj van az emberekkel.

Sok évtizedes politikai, társadalmi, ideológiai nyomás után teljes szellemi, lelki, sőt fizikai leromlottság állapotában vannak. Mindezt összegezve: *morális válság van, valamint az elemi emberi kultúra hiánya.*

Néha már-már olyan érzésünk van, mintha visszatért volna az emberiség valamilyen civilizáció előtti állapotba, mindezt persze úgy, hogy közben nagyot fejlődött technikailag, modernizálódott, felgyorsult a világunk: vagy talán azt is mondhatnánk, elgépiesedett.

Mindeközben óriási zűrzavar van a lelkekben, a fejekben egyaránt.

II. Milyen általános és alapvető problémák vannak a jelen emberének gondolkodásában?

A problémák vázlatos ismertetése:

- Pesszimizmus
- Morális kérdések (magánéleti, munka, szellemi szinten)
- Kulturális igénytelenség
- Teljes bizonytalanság, túlzott információ áradat
- Demográfiai problémák
- Túlzottan anyagias szemlélet
- Emberi kapcsolatok hiánya, egymástól való eltávolodás, elszigeteltség

¹ A szerző tanár, az *Emese Kis Csillaga Közhasznú Kulturális Alapítvány* elnöke.

- Empátia hiánya, önzés
- Beszűkültség, igénytelenség, vegetációs szintű életvitel
- Az üres, értéktelen, felszínes dolgok bálványozása
- Hamis értékrend
- Életfilozófia , életcél nélküli létezés
- Lelki üresség
- Érzelmi válság
- Hamis példák, példaképek

Hogyan éli meg a mindennapok szintjén a gondokat az egyén?

a. Anyagi problémák

A legtöbb ember minden baj okát a szegénységben, az anyagi eszközök hiányában, a gazdasági problémákban látja. Minden innen ered, mindennek ez az oka, bárholnan indulunk el, mindig ide érkezünk.

Mégis, a felsorolásból – szándékosan – kihagytam ezt a tételt. Tettem ezt azért, mert a humánus, az emberi értékrendszer adja értekezésem fő vonalát, és mert , ahogy az indító gondolatban is megfogalmaztam: *semmilyen gazdasági felemelkedés nem lehetséges kulturális és szellemi felemelkedés nélkül.* Már pedig, akik mindent az anyagi gondoktól eredeztetnek, azok éppen fordítva látják; szerintük az anyagi helyzet az akadálya a felemelkedésnek, és *amíg ezen a megközelítésen nem változtatunk, semmilyen téren javulás nem várható.*

Mindez egyeseknél önpusztító életformához vezet, melynek az ital, dohányzás, drog a legismertebb formái. Mások nem merülnek ilyen mélyre, csak pótcselekvéssel kompenzálják magukat; sokat esznek, s hajszolják az örömeiket. Ismét mások pedig csodálnak, bálványoznak valakiket, akikről azt hiszik, hogy híresek, sztárok, hogy valakik, vagy egyszerűen csak gazdagok. Ha már ő maga nem tud boldogulni, másokat csodál, akik szerinte tudnak. Elérkeznek az olcsó külsőségek, a felszínes dolgok, a látszatvilág imádatához.

Bizonyos fokig kényelmesnek is nevezhető ez az álláspont, nem mi tehetünk róla, hogy ennyi gond van a világgal, és nem is tudunk segíteni rajta. Így tehát nem is kell semmit tennünk. Mivel a helyzetén változtatni nem tud, megmarad a legtöbb ember egy langymeleg, passzív állapotban.

Másfelől, amikor a jelen társadalom megoldhatatlannak tűnő feladatok elé kerül, az egyén kilátástalan helyzetben van, kézenfekvő a jelenből való menekülés. Ennek is létezik többféle iránya; a fiataloknál inkább a fantázia világa, vagy az agresszió, míg másoknál a múltba fordulás.

Ez utóbbi sem egysíkú. Lehet a dicső múlt bálványozása és büszkesége, amely dicső múlt annyiféle, ahány csoport elképzei. Valamennyi csoport ádáz harcban áll egymás tanításaival, valamint a Tudományos Akadémiával is. Csak a saját elképzeléseiket tartva igaznak, hitelesnek, s aki nem ezt állítja, nem is lehet igaz magyar ember.

Lehetnek aztán ezek a múltba forduló csoportok büszkék a múltra, és tarthatják a magyarságot mindenkinél többre. Míg mások reggeltől estig keseregnek a múlt tragédiáin és valamiféle balsorsba beletörődve, csak elcsüggednek.

b. Tétlenség és várakozás

Mindeközben az egyénnek nem kell semmit tennie, mert vagy tehetetlen és kiszolgáltatott, és csak az önsajnálát, az ital, a drog, vagy az önpusztítás valamilyen lassúbb módja marad számára, vagy azért nem kell semmit tennie, mert a magyar a legdicsőbb és legkülönb minden náció közül, és az embernek már nincs is teendője, hiszen a dolgok majd meg fognak oldódni, ahogy eddig is mindig volt valahogy.

Tartozzék hát az ember bármelyik kategóriába: csak ül, és vár.

Vagy egyszerűen elhagyja az országot.

c. Vannak ügyeskedők

Ahogy a levéltetvek elszívják az életadó nedvet, és sorvasztják a friss növényi hajtásokat, majd elpusztítják az egész növényt, s ha naponta eltávolítjuk őket, megjelennek a hangyák és szorgalmasan újra telepítik őket, mert ők meg a levéltetvekből élnek. Valahogy így jönnek az emberek nyakára is az élőködők, akik – lévén emberek – sokkal nagyobb fantáziával és több lehetőséggel bírnak, mint a hangyák. A saját jól felfogott, - főként anyagi – érdekükben minden elképzelhetőt megtesznek, hogy a kiszolgáltatott egyént még elesettebbé tegyék, hogy az egyik részről, a látszat-életet élőknek minél több pótcselekvést, pótt-örömet, illúziót teremtsenek. Igyekezvén mindeközben ezeket az élet legfőbb céljának, értelmének is feltüntetni.

A második csoport részére pedig elhivatott, magukat igazmondó tudósnak, prófétának beállító, önjelölt emberek gyülekeznek, akik elárasztják tanaikkal a jóhiszemű embereket.

A szellemi kártevők előbbi csoportjának a legfőbb megjelenési lehetősége a média, az utóbbinak a könyvkiadás és a fesztiválok, találkozók, vásárok.

Az ügyeskedők mindkét csoportja csak fokozza a bizonytalanságot, a káoszt. De még valamit elérnek; a híveiket, követőiket maradék önállóságuktól, cselekvőképességüktől, akaratuktól is megfosztják.

III. Milyen gyógymódot kínál az embert, kultúráját pusztító bajokra a politika, a kormány, a tudomány?

Nem lépnek át saját korlátaikon! A bajok orvoslására ugyanolyan látszat megoldást, pótcselekvést és önpusztítást kínálnak. A politikai döntésekben a gazdasági kérdések kerülnek előtérbe. A kultúra, legjobb esetben is csak másodlagos szerepet kap. Illetve fontosabbak a választások megnyerésére irányuló intézkedések. Nem is beszélve arról, hogy legtöbbször nem is gondolnak az alap kulturális szint emelésére, a kultúra fogalma sokkal inkább az elit kultúrával egyezik meg. Ennek egy szűk körű, esetleges művészeti csoportokat érintő támogatásában ki is merül.

Mindezek miatt a közgondolkodásban is hátrább szorul az alapvető kulturális igény, az érték orientált szemlélet. Ahhoz tehát, hogy változást lehessen elérni a politikai hozzáállásban, támogatni, segíteni, erősíteni kell a társadalmi igényeket.

IV. A kultúra és a hagyomány szerepe az ember életében

Az emberi civilizáció, a kultúra, a művészetek, az ember és a környezet kapcsolata rendszerint követi a technikai tudományos fejlettséget, illetve azzal úgyszintén kölcsönhatásban áll. Egyik sem lehet meg a másik nélkül.

Madách *Az ember tragédiája* Falanszter színjében bemutatja azt a világot, amelyben az ember a tudomány és a fejlesztés megszállottjaként kiiktatja életéből az alapvető értékeket, mint család, haza, hit. Vagy éppen elfogadhatatlannak tartja a művészetek és a kultúra szerepét az ember életében, s csak a haszonelvűséget és a racionalitást tekinti vezérelvnek. Az eredmény kétségbeejtő. Elsivárosodott, kiüresedett világ, melyet az Úr színben, nyomon követhetünk, amit az ember az ijesztő, béna, sötét űrben, vagyis a lelki, szellemi ürességben megtapasztal, hogy aztán eljusson a fizikai pusztulás küszöbéig, ahol már a következő színben a „több az eszkimó, mint a főka” riasztó képlete válik meghatározóvá.

Nyilvánvaló, hogy az a felfogás, melyet sokan vallanak, hogy a hagyományos értékrend a kultúrában, a művészetekben, a tradicionális emberi kapcsolatokban, az ember és a környezet természetes összhangjában létezett, s most eltűnőben van, már „idejétmúlt”, le kell mondani róla, „korszerűbbel”, „modernebbel” kell helyettesíteni, teljességgel elhibázott, és téves.

Ahogy az egyes ember életében is a jelen csak a múlttal és a jövővel szerves egységben létezhet, ahogy a filmek hőseinél oly sokat látott emlékezetkiesés az élet összeomlását jelenti, éppúgy az emberiség, az adott nemzet számára az az amnéziás szemlélet,

amely a múlt világát, a hagyományokat, a régi kultúrát ki akarja iktatni, hasonlóan katasztrofális hatást eredményez.

Az emberi civilizáció megőrzése nem csak, hogy visszatarthassa az emberiséget a tudományos vadhajítások művelésétől (pl. klónozás), de megóvhatja attól is, hogy saját vesztébe rohanjon, a fejlődésnek a felgyorsított, szellemi és lelki szinten alig követhető hajszolásával.

A hagyományos szellemi értékrend, lelki gazdagság megőrzése nem maradiság, idejétmúlt felfogás, hanem létkérdés az emberiség jövője szempontjából.

Nagy Lászlótól (1925–1978) a riporter megkérdezte a róla készült portréfilmben, mit üzen azoknak az embereknek, akik ötven év múlva élnek a földön. A költő így válaszolt: „Ha emberi arcuk lesz, csókolom őket.” Ennek a mondatnak rendkívül sokrétű üzenete van, mégis számunkra kiemelkedően fontos, hogy megőrizzük azt a gondolatot, hogy az emberek, a szónak konkrét és elvont értelmében egyaránt, emberarcúak maradjanak. Az emberarcú világ megőrzésének alapja a hagyományos kultúra ápolása, művelése, szellemiségének megismertetése és befogadása.

A teendő, a cél egyértelmű: a múltba fordulóknak, a kesergőknek és a büszkéknak, a szomorkodóknak és a gyűlölködőknek az összes érzelmet, energiát motiváló tényezővé, cselekvéssé kell alakítani, mégpedig itt és most, a magyarság kulturális és morális felemelkedésének érdekében.

Nem másokra várni és mutogatni, és panaszkodni: tenni kell, mégpedig minél többet és minél előbb. Az emberi összefogáshoz pedig kiváló lehetőség, hogy összefogjon minden tisztességes magyar ember, éljen bár a föld bármely országában.

A következőkben ismertetem, hogy az Emese Kis Csillaga Kulturális Alapítvánnyal mit és milyen céllal teszünk. Mindenkit arra kérek, hogy hasonlóképpen dolgozzon valamilyen nemes célért, s ha maga nem akar megfogalmazni ilyet, nem tud munkálkodni, támogasson minket, akik a munkát elvégezzük!

Sokat, sokrétűen, alapos mérlegelések után és megfelelő megközelítéssel kell segíteni az embereken. Az emberek mindennapi kulturális szintjének emelésében látom ennek az egyik lehetséges módját. Elsősorban pedig a gyerekekkel való foglalkozásokban, nevelésében, oktatásában, s majd rajtuk keresztül mielőbb eljutva a felnőttekhez is.

Az emberarcú világ megőrzésének, továbbélésének alapja a kisgyerekekkel történő megfelelő szintű foglalkozás. Ez az emberiség jövője szempontjából, a magyarság szempontjából meghatározó jelentőségű.

A birtokunkban van egy csodálatos kultúrkinccs, amely egyszerre a hagyományörzés, a szokások, a kultúra, a nevelés, az oktatás és a játék kvintesszenciája: a népmese.

A népmese egészen kicsi kortól szerepet játszik a gyerekek életében. Ez a kincs, amely generációkon át hagyományozódott, és összegezte elődeink tapasztalatát, útmutatást ad a ma emberének életére vonatkozóan is.

Sajnos azonban nem mindenkihez jut el a mesének ez az értékes, tiszta formája.

A mai időkben nagyon sok gyerek ingerszegény környezetben nő fel, gyér szókinccsel rendelkezik, ismeretei az őt körülvevő világról csekélyek és esetlegesek, olyan mozaikokból áll a szűk környezet és a tágabb világ, hogy nincsenek benne rendezőelvek, nem áll össze egységes egésszé számára, s ha eléri a felnőttkort; szellemi, lelki, fizikai szinten az élete üres, sekélyes és a vegetáció szintjén mozog.

Ezzel egyidejűleg más gyerekek túlságosan sok információt kapnak a TV, rádió, magazinok, vagy az internet közvetítésével, az ő számukra ez a sokféle hatás kusza: hang, szín, információ-gomolyaggá áll össze – a felnőttek számára is -, így nem csoda, ha az egyes ember elveszítettnek, kiszolgáltatottnak érzi magát, teljesen elbizonytalanodik, nincsenek mérföldkövek, irányjelzők, etalonok, amelyek segítenének eligazodni a mai világban.

A modern társadalom a felnőtt világ morális értékrendjét is a feje tetejére állította. Úgy éljük életünket, mintha egy nagyvárosban kellene közlekedni, ahol nincsenek közlekedési szabályok, útjelzők és lámpák.

V. A népmese

Elég azonban elővenni egy népmesét, és azt tapasztaljuk, hogy minden a helyén van; a szűkebb és tágabb világ, és mindebben az ember, harmonikus egységben van. Minden logikus, célszerű, és az erkölcsi értékrend szabályai maradéktalanul érvényesülnek. A mese a gyerek számára olyan menedék, felhőtlen öröm, mint ahogyan a játék is az; olyan világ, amelyben el tud igazodni, egyszersmind életre szóló tapasztalatokat szerezhet, irányelveket sajátíthat el. S ami legalább ennyire fontos, a művészet és kultúra világába is betekintést nyerhet általuk. Mindezek egész életére szólóan támaszt, belső tartást, magasabb életminőséget biztosítanak számukra.

„Talán nem túlzás azt állítani, hogy a szociális érzékenység,(szolidaritás) bizonyos örök érvényűnek tűnő erkölcsi parancsolatok betartása a test-lélek-szellem harmóniájának megteremtése, a kizökkent lét szüntelen helyreállítása, mely külön-külön és együttesen is a mese sajátossága: morális és egzisztenciális elveket közvetít a gyermeki tudat számára.”

(Bálint Péter: A népmese oktatásának anomáliáiról)

„... fontos, hogy ne csak racionális tudást, de a tudáshoz rendelt lelki élményt és erkölcsi tanítást is meg tudjuk adni!

Ez az egységes világkép – mely a tudás mellé rendeli annak erkölcsi tanítását is – életünkben vezérlőelvként működik. Iskoláinkból ez hiányzik a leginkább. A részek, részletek felől soha nem láthatjuk meg az egészet.

Ezt a hiányt a művészettel neveléssel lehetne hatékonyan pótolni. Azzal a művészettel neveléssel, amely szervesen beépíti magába a hagyomány ilyen módon felfogott, élő szellemiségét. Ez a szerves műveltség a természetes világkép. „

(Koszeecz Sándor: A mesék szerepe a lelki egészség megőrzésében)

A fenti idézetek, és az ezekkel kapcsolható számtalan hasonló megállapítás alátámasztja, milyen elképesztően fontos a mese oktatásának, a mesével való nevelésnek a szerepe mindabban, amit a bevezetőben kiemeltem.

A népmesék vitathatatlan értékrendjét szinte mindenki elismeri, nap mint nap hallunk is a mesemondás fontosságáról, de valljuk meg, kevés ember gondolja végig, vagy ismeri fel a mesék értékjegyeit. Tudjuk, hogy életre szóló tanításokat tartalmaz, nevelő hatása van. Az alapvető erkölcsi normákat közvetít. Szeretetre, szolidaritásra nevel; a jó tett helyébe jót várj, mindenki által ismert tétel. (Ezeknek a tanításoknak a bemutatása már önmagában megérne egy tanulmányt).

A népmesék rejtett igazságai, vagy a mai gyerek számára létfontosságú tanításai azonban igen kevésbé tudatosulnak, nem csak a gyerekekben, hanem a mesét mondó felnőttekben is.

Ezeknek a feltárása, tudatosítása a felnőttek számára – főként a mesével nevelők, oktatók számára – a mesék elemzésével elérhető, és el is kell juttatni hozzájuk ezeket az igazságokat. *A gyerekek esetében azonban nem az elemzés, hanem a beszélgetés és a játék a célravezető.*

Lássunk egy-két példát!

1. A mai szülők igyekeznek – saját szavaikkal élve – mindent megadni a gyerekeiknek. S ezáltal elrontják őket (Most nem beszélek arról a téves szemléletről, miszerint anyagi okok miatt nem vállalnak több gyereket). Ezzel aztán tökéletesen boldogtalanná és életképtelenné teszik a gyerekeiket. Egyik alaklommal megkérdeztem egy kisiskolás osztályt;

A mesében vajon hogyan jut a mesehős a varázseszközhöz, mások segítségéhez? Azt válaszolták: kapja.

De mégis, mit kell tennie érte? Azt mondták, semmit, hát hiszen ő a mesehős!

És bizony el kell mondani, hogy ahhoz a hősnek áldozatot kell hozni, másokat megsegíteni, munkát elvégezni, próbát kiállni, hogy megkapja a varázseszközt.

A mesében benne van a „Jó tett helyébe jót várj”, fehéren-feketén olvasható, vagy a mesemondó elmondja. Mégsem tudatosul a gyerekekben!

Ennek oka a már említett tény; mindent készen kapnak. Oka az, hogy a gyerekek jelentős része funkcionális analfabéta. Nem tudja, nem figyel arra, amit olvas, vagy hall.

Ez a gyerek aztán, amikor felnőtt, ha nem kap mindent készen, akkor boldogtalan, szerencsétlen lesz, főleg, hogy a médiában csupa mosolygós, szerencsés embert lát. Azt fogja hinni magáról, hogy egyedül ő az, aki semmire nem jutott, aki szerencsétlen és boldogtalan. És jönnek a bevezetőben említett problémák: a stressz, a pesszimizmus stb.

Másfelől viszont ennek a gyereknek eszébe sem jut, hogy dolgozni kellene. Amikor valaki mindent készen kapott, nehezen fogja rászánni magát arra, hogy munkát végezzen. Ebben megerősíti ismét a média, a társadalmi közvélekedés, hiszen sikeresnek, ügyeskedőnek, valamiben – a legtöbbször olyasmiben, aminek semmi értelme és semmi haszna sincs, mint pl. egy Guinness rekord felállítása - ki kell tűnnie, és akkor lesz valaki.

Meg kell változtatni tehát azt a szemléletet, hogy a munka teher, nyűg, vagy legjobb esetben is szükséges rossz. A népi hagyományok szellemében a munka természetes, az élet fő alkotóeleme, érték, amely egyfelől értéket teremt, másfelől az életünk értelmét és tartalmát adja. Mindez a gyerekek esetében a tanulás. A hagyománynak ezt a szellemiségét is jól tükrözik a népmesék.

2. A második példa a társasjáték foglalkozáson történt. A játékban a gyerek a mesehős, aki elindul világgá, szerencsét próbálni, és ha majd túljut az akadályokon, legyőzi a sárkányt, megszerezheti a koronát és a fele királyságot. Egy második osztályos kislány azt kérdezte, hogy az útvonal állomásait viheti-e magával, amit már megszerzett?

Megkérdeztem tőle, hogy vajon, amikor megy az iskolába, az útmenti fát, bokrot, vagy követ magával viszi-e? Hiszen ezek az útja állomásai. De már a gyerekekben – tudat alatt – munkál az anyagi szemlélet, a szerzésvágy. A felnőttek, amikor utaznak, sokkal fontosabb nekik, hogy mindent lefényképezzenek és hazavigyenek, s közben elfelejtik élvezni a látványt.

A társasjátékokat is felnőttek készítik a gyerekeknek, s tükrözi a gondolatvilágukat, az anyagi szemléletüket. A profi társasjáték gyártó is így vélekedett. (Egyébiránt ebben a játékban még sok ilyen elem van. Olyanok is, amelyek arra ösztönzik a játékost, hogy figyeljen oda, merre jár, merre vezet az útja.)

Mindez egyrészt segít az élet szépségeinek felfedezésében is. (Szemben a fent nevezett turistával, aki már nem is nézi a tájat, amerre jár, hanem az utazás alatt inkább valami bárgyú filmet néz, vagy gombokat nyomogat). Hol vagyunk már a költői szerény és szép meglátástól: „Hiszen az útfélen itt-ott // egy kis virág nekem nyitott” (Arany János), de abban is megjelenik ez a kérdés, hogy a gyerekek, amikor olvasnak, ne csak a sorokat lássák, ne szöveget tanuljanak, hanem figyelni tudjanak a szöveg tartalmára is.

A további példák felsorolása és részletes levezetése helyett arra hívom fel a figyelmet, hogy lám, így működik majd a Mesék Háza. Az igazi, természetes, emberi világot mutatjuk meg a gyerekeknek.

VI. Népmesével történő nevelés, oktatás

Majdnem félévszázadnyi folyamatos leépülés mutatkozik az állami nevelésben és oktatásban Magyarországon. Lassúbb-gyorsabb ütemben, tudatosan vagy hanyagságból hagyták, hogy a hagyományos értékrend kiüresedjen, eltűnjön a gyermeknevelésből. Még a pozitív családi háttérrel rendelkező emberek, szülők esetében is végbement egy értékvesztő folyamat, amely generációkon keresztül, a külső hatások, a felgyorsult életmód következtében jutott el a mai szintre.

A munka nem kevés, különösen , ha azt is figyelembe vesszük, hogy ma már a szülőket is nevelni és oktatni kell, mert már ők sem tudják, mi a szülő feladata, s hogyan legyen valaki jó szülő, hogyan nevelje gyermekét.

Ebben a munkában szükség van a civil szervezetekre is, és mindenkire, aki tenni tud, mert van hozzá képzettsége, tapasztalata, és tenni akar a köz javáért. Ebbe a sorba gondoljuk magunkat beletartozónak, elkötelezettnek és tenni akarónak.

A magyar népmesék értékei

A népmese oktatási és nevelési értékrendje:

- Nemzeti hagyomány (a leírtak szerint)
- Életszemléletet (az életnek a természetes, építő jellege)
- Humánus viselkedés (a gyengékkel, szegényekkel történő bánásmód)
- Az idősebbek tisztelete (szülők segítése, az idősebb ember/ asszony köszöntése)
- Illendő viselkedés
- Becsületos magatartás (az adott szó betartása)

- A becsületes munka, a rábízott feladat, a próba kiállása
- Az élővilág tisztelete (állatok, növények segítése, ápolása)
- A környezet, a természet rendje iránti tisztelet és elfogadás
- Nem a hivalkodó magatartás, és nem a magamutogatás, hanem a valódi tett a fontos
- Önzetlen magatartás
- Az adott szó betartása

Oktatási, nevelési formák, anyagok vázlatos bemutatása

1. A kiindulási pont egy óvodai nevelési – oktatási program

Létezik egy olyan óvodai oktatási nevelési forma, amelyben minden foglalkozás a népmesékre épül (készítője: Váradiné Katona Irén). A foglalkoztatási program lényege, hogy egy-egy népmese köré gyűjti mindazt az anyagot, amelyet a gyerekekkel el akarnak sajátítani, feldolgozza és megismerteti az adott népmese minden elemét, úgy, hogy közben megvalósítja az óvodai nevelés célkitűzéseit. Magát a mesét csak a négyhetes komplex felkészítés után mutatja be a gyerekeknek, akik addigra a teljes ismeretanyag birtokában vannak. A mese kiválasztása az évkörhöz kapcsolódik. Ezáltal a gyerekek könnyen kapcsolatot tudnak találni a környezetükkel, a természettel, annak jellemző természeti tárgyival, jelenségeivel, valamint a hétköznapi és ünnepnapok szokásvilágával is.

Általában 3–4 hétig tart, míg az egész program lezajlik. Ezen belül az első két hétben az óvodás csoport megismerkedik a világgal, amelyet a mese bemutat, illetve annak minden összetevőjével. Utána kapnak egy hetet, hogy elraktározzák a megszerzett ismereteket, illetve feldolgozzák a saját eszközeikkel. Majd csak ez után mutatja be a mesét az óvónő. A mese megismerése után valamennyien elmondják a benyomásaikat, most már a mese ismeretében, illetve ábrázolják, aszerint, hogy számukra mit jelentett.

A gyerek képességei, érdeklődése szerint tevékenykedik. A gyerekek eltérő képességekkel, kezűgyességgel rendelkeznek, de minden gyerek egyformán fontos, mindegyik a maga módján el tud valamit végezni, fejlődni tud, hagyják kibontakozni, senki nem sűrgeti, kap elegendő időt és lehetőséget.

A kultúra és a hagyomány pedig sokkal nagyobb szerepet kap a népmese foglalkoztatási programban, mint egyébként.

Amikor a gyerekek meghallgatják a mesét, az a hatás érhető el, ami a hagyományos mesemondók esetében, mivel a hallgatóság teljes egészében ismeri azt a világot, amelyről a

mesében szó volt, a tapasztalások, ismeretek és az élmény összegződik. Átélt, megtapasztalt, szerves és egységes világkép tárul a hallgatóság elé, éppen olyan, mint amilyen maga a népmese is.

A mese meghallgatása után mindegyik gyerek szavakba önti a saját élményeit. Ezek a vélemények a kommunikációs készségfejlesztésen túl segítenek megérteni- természetesen az életkoruknak megfelelő szinten- a saját helyüket az emberi világban és a természet rendjében.

Az óvodában történő nevelést a kezdeti lépésnek tartom azon az úton, amelyen elindulva célunk, hogy a gyerekeknek , a népmese múzeumi oktatási szellemben , a hagyományok alapján történő nevelésével folytassuk tevékenységünket a nemzeti felemelkedés elősegítése érdekében.

2. Elkészült egy *Mesevarázs* című könyv, amely a meséknek a már bemutatott módon készült feldolgozásait tartalmazza: a mesék világának bemutatása, szókinccs fejlesztés, beszélgetés – nevelő célzattal – és sok-sok játék, amely pedig a mesék világának a gyerekek életébe történő átvitelét, személyes élményként való megélését szolgálja. (Rövidített, füzet formában készült változata korlátozott számban kapható. A teljes anyag kiadásához támogatókat keresünk.)

3. Elkészült egy felzárkóztató anyag: *Hátulsó pár, előre fuss, címmel.* A mesék és hagyományok szellemiségét követve a tanulásban lemaradt gyerekek felzárkóztatását segíti. Egyszerre ad segítséget a gyerekeknek, a szülőnek és a tanítóknak. Sok ötlettel, feladattal, gyakorlattal. Nem iskolai, hanem életszerű megközelítésekkel (pl. meséket írtam a szorzótáblához).

4. Elkészült egy tehetséggondozó, tanulási módszert nyújtó könyv, amely szintén a fenti szellemiségben az értelemmel történő tanulást segíti. *Hogyan lehetsz sikeres az iskolában?* címmel.

Ez a három könyvecske a gyakorlat, az életszerűség, a hagyományok, a mesék világán keresztül juttatja el a gyerekeket egy teljesebb világképhez. A 8–12 éves korosztály számára készült anyag együttes címe: *Tanuljunk könnyebben, okosabban.*

5. A folytatás a 12–18 éves korúak számára: *Hogyan lehetsz sikeres diák?* – most készül.

A könyvek megjelenetéséhez, terjesztéséhez segítséget, támogatókat, kiadót keresünk.

6. Kiadásra került a *Világgá megyek* a magyar népmesék vándorútján című társasjáték

A játék 2009. szeptemberében az Oktatás hete Kiállításon különdíjat kapott.

A játék a magyar népmesék tárgyait, szereplőit, helyszíneit vonultatja fel útvonalán, összesen 122 képpel. A játékos a mesék világával, tárgyaival ismerkedik, miközben játszik. (Hiszen hogyan szerethetnék, érthetnék a gyerekek a népmeséket, ha nem ismerik a tárgyakat,

szereplőket, már nem tudják, mi a kéve, vagy a véka, s talán már azt sem értik, mit jelent, hogy a szegény ember kiment szántani?!) A játékos aztán a három út valamelyikén eljut a sárkányig, legyőzi, majd megszerzi a koronát és a fele királyságot. Eközben mesés eszközök, tárgyak segítik, vagy gátolják útján.

Útvonalas játékként már 5–6 éves kortól a felnőttekig mindenki nagy élvezettel játssza. (Nagyobbaknak külön kártyacsomag, más feladatok.)

7. Megjelent a *Világgá megyek 2. Barangolás a magyar népmesék világában.*

Ez a társasjáték 3. osztálytól ajánlott. Szükséges egy játékmester (szülő, tanító, nagyobb testvér), aki összefogja a játékosok tevékenységét. Háromféle játékmód többféle változata alapján játszható. A kártyacsomagok (4 szöveges és 8 képes kártyacsomag) segítségével érdekes történeteket, vidám kalandokat, mesés helyszíneket alkothatnak, élhetnek meg

a játékosok. Mindez csak fantázia kérdése. Alkothatnak egész mesét, szituációkat, szerepjátékot vagy éppen a kihúzott kártyák alapján maguk is taktikázhatnak, hogyan járhatják végig az útjukat.

8. További két társasjáték, amely a fentiekhez hasonlóan kiváló készségfejlesztő, az egyik az óvodás, iskola felkészítő csoport foglalkoztatására, *Török basa, nagy a hasa*, míg a másik iskolai foglalkoztatásra, *A kóró és a kismadár* című meséből készült, szintén kiadásra vár. Ezek megjelentetéséhez is támogatókat keresünk.

Az itt bemutatott munkák egységes rendszert, szellemiséget alkotnak, és a címben megjelölt cél elérését szolgálják.

Természetesen saját fejlesztésű anyagaink mellett fel kívánjuk használni a szakirodalom minden értékes munkáját.

A mesével, hagyománnyal történő nevelés és oktatás helyszíne egy csodálatos létesítmény, maga a

9. Mesék Háza (tájékoztatás: www.nepmesemuzeum.com)

Ennek az intézménynek célja, hogy megteremtse, láthatóvá, érzékelhetővé tegye a mesék világát, miközben a gyerekek a mesével és hagyományokkal történő nevelés és oktatás szellemiségében eljutnak az alapvető kulturális szint megszerzéséhez. Mindezzel megvalósítható az a szemléletváltás, amelynek a fontosságára a kiinduláskor felhívtam a figyelmet. Egyszerre kíván kulturális, oktatási, könyvtári, köznevelési, felvilágosító és közösségi létesítményként működni. Országos, megyei, kistérségi, helyi rendezvények szervezésével segíteni, közhasznú tevékenységet folytatni.

Az Emese Kis Csillaga Kulturális Alapítvány azzal a céllal jött létre, hogy mindezt megvalósítsa.

Céljaink, röviden:

- A magyar népmese-kincs megismertetése a gyerekekkel
- Az olvasás megszerettetése ezen keresztül
- A magyar hagyományok megismertetése: ősi kultúra, vallási motívumok, néprajz, népművészet
- A magyar nyelv gazdag szókincsének megismertetése: a magyar nyelv logikája, struktúrája, a benne rejlő életfilozófia bemutatása
- A külföldön élő magyarok gyerekeinek a magyar nyelvvel, a hagyományokkal, a magyar kultúrával történő megismertetése
- A természet szépségeinek a figyelem előterébe állítása – a népmesékben mindig jelen van az élővilág tisztelete
- Környezettudatos magatartásra nevelés
- Morális értékek: az adott szó tiszteletben tartása, egymás megbecsülése, becsületes viselkedés – és számos népmesei értéknek a nevelésben történő felhasználása

A részletes tervek megvalósítása

A koncepció a mesevilág elrendezésében az ég és Föld összekapcsolására, a mikro-, és makrokozmosz megjelenítésére utal. Hangsúlyozni kívánja az ember kapcsolatát a körülötte lévő természettel, a Földdel, a csillagokkal, a világmindenséggel.

A területen két fő kompozíciócsoport kerül megvalósításra, úgymint

A) Főépület: A Népmese Múzeum épülete, Foglalkoztató, Kilátótorony.

A múzeum egy kör alakú központi részből áll, melynek három szintje van.

1. szint: az *alsó világ*, ahol a meséknek ezt a helyszínét bemutató jelenetek, figurák láthatók majd.

2. *A földi világ*, ahonnan be lehet jutni a négy épületszárnyba, s ahol a magyar mitológia jeleneteit láthatjuk: Csodaszarvas, Emese álma, Szt. László ill. Mátyás király legendáiból készült faragások formájában.

3. *Az égi világ*, a felső szinten, ahol az „öreg csillagok” emberalakos ábrázolása, magyar elnevezésekkel, a néphit szerinti figurákkal kerül bemutatásra.

A középső körből lehet bejutni a *négy épületszárnyba*. Ezekben kerül bemutatásra az állandó kiállítás anyaga. A mesékből vett jelenetek, tárgyak, figurák a táblázat szempontjai szerint rendszerezve:

É				
gtáj	szak	él	elet	yugat
E				
lem	íz	űz	evegő	öld
É				
vszak	él	yár	avasz	sz
T				
ermészet	övény	mber	llat	svány
N				
apszak	j	él	eggel	ste

Az itt leírtak alapján a kiállítás anyaga, szereplői behatárolhatók, összeköthetők az elemekkel, bolygókkal, eseményekkel és helyszínekkel.

Az egyes termek közepén kis tárlókban elhelyezésre kerülnek :

a) *hétköznapi tárgyak* /kicsinyített másai/, hogy a gyerekek megértsék a fogalmakat, szavakat, amelyekről a mesében olvasnak.

b) „*varázseszközök*”

a. A kiállított tárgyak egyfelől hétköznapi eszközök, melyek a mesében előfordulnak, de a gyerekek többsége nem ismeri őket. Éppen az a cél, hogy ezeket megismerjék. Ezek azok a tárgyak, amelyek a hagyományos, vidéki világ eszközei, mindennapos velejárói. A tárgyak többsége népművészeti, kézműves alkotás. A megjelenítési terület és összetétel anyagiak függvénye. Ezek az eszközök, amelyeket itt bemutatunk, jórészt megismerhetőek lesznek használat közben a kézműves foglalkozásokon. De az élő mesemondás gyakorlati illusztrációját is képezik. Ez azért is fontos, mert a gyerekek megtanulják, az elméleti ismeret gyakorlati, kézzelfogható világát, mely tanulásnak, mint folyamatnak lényeges eleme: az elmélet és gyakorlat összekapcsolása.

b. A varázseszközök, amelyek a mesékben szerepelnek, és ugyanúgy, ahogy a mesében: egymás mellett van a reális és az irreális, itt is megférnek egymás melletti tárlókban a hétköznapi és varázseszközök.

Az egész múzeumi anyag e szerint az elv szerint kerül kialakításra.

Körben, az egyes helyiségekben helyezkednek el a mesevilág jelenetei, figurái, melyeket szintén anyagában, tartalmában és megjelenítési formájában az egyes terem arculatához igazítunk: így az adott égtáj/elem/ évszaknak megfelelő hangulatot fejez ki egy-egy terem.

A Múzeum épületéhez kapcsolódik egy, szintén kör alakú, nagyobb terem: ez a *Foglalkoztató*. Az épület komplexum harmadik eleme egy *Kilátótorony*.

B) A központi épületekhez közvetve kapcsolódó egyéni formákat és motívumokat képviselő

struktúrák, elemek.

1. *Életfa* egy kis domb tetején, ahol a domb magát a Földet jelképezi.
2. A Föld körül hét domb foglal helyet, ovális pályán a hét bolygó földi megfelelőjeként.
3. A *Mesepark* közepén kerek erdő, benne hármast út.
4. A park végében egy magaslaton egy *fehér vár*, amely csak „dekoráció”, nem látogatható.
5. Átlagos méretű játszótér, hagyományos magyar játékokkal, jellegzetességekkel, tartalommal.
6. A területet érintő kis patak/mesterséges tó mentén egy kiemelt *Tündér Ilona* – *kompozíció*.

A Parkban helyet kap még egy *parasztház*. Anyagi feltételek függvényében létesül még – külön tervek alapján – *szállás*.

A népmese által bemutatott világ az emberi élet egészét felöleli. A népmesék világának ismeretében helyreállítható vagy legalábbis kiigazítható a megromlott egység az ember és környezete között.

A múzeum tervezője, megálmodója az alapítvány kezelője Farkas L. Rozália.

Ugyanakkor jelentős szellemi értékek állnak a rendelkezésünkre:

Mind a Múzeum belső elrendezkedésében, mind az épület együtttest körülvevő *Mesepark* kialakításában támaszkodni kívánunk *Jankovics Marcellnek* a hasonló témában elkészített tanulmányában foglaltakra.

A múzeum és foglalkoztató épületterveit Makovecz Imre készítette.

Mindezek garanciát jelentenek arra, hogy a megvalósításra kerülő Népmese Múzeum és Park ne válhasson olcsó szórakoztató intézménnyé, hanem megőrizze az Alapítványban foglaltak szerint az értékközvetítő szerepét.

10. Rendszeres tevékenység a Mesék Házában:

Korosztályos programok napi rendszerességgel működnek a létesítményben.

- I. Óvodai program.
- II. Iskolás program

III. Klubfoglalkozás, mely délután, illetve hétvégén vehető igénybe:

IV. Könyvtári, olvasási lehetőség (gyermek-, és ifjúsági könyvek, illetve tanároknak szakkönyvek).

V. Anyanyelvi oktatás: nyelvörzés, helyes nyelvhasználat. Az Emese Kis Csillaga Közhasznú Kulturális Alapítvány 2012. márc. 31-én megrendezte első, országos anyanyelvi versenyét a helyes nyelvhasználat, nyelvhelyesség témakörben. A verseny hozadéka nagyon jelentős volt, sikeres, és a résztvevők ismereteinek, nyelvi szintjének gyarapítása mellett az iskoláknak is segédanyagot adott. (*Beszéljünk helyesen, szépen magyarul* című verseny.)

VII. Sportfoglalkozások, benti és kinti lehetőséggel.

Vitathatatlan jelentőségű kezdeményezés az oktatáspolitikai részéről a testnevelés és a sport foglalkozások előtérbe helyezése. Az egészséges ember, aki dolgozni és alkotni tud, az egészség a legfőbb érték. Véleményünk szerint azonban *fizikai egészség nem érhető el egészséges szellemiség nélkül: a betegség okozói sokszor lelki, szellemi tényezők*. Ahogy a mondás is tartja: Ép testben ép lélek.

De ez a megállapítás nem egyirányú: ép lélek nélkül nincs ép test, ép ember sem. A lelki, szellemi fejlődés együtt kell, hogy járjon a fizikai fejlődéssel.

A Népmese Múzeum oktatási és nevelési értékrendje alkalmas arra, hogy egészséges szellemiségű, gondolkodó, a nemzeti értékeket és hagyományokat ismerő és értékelő, testileg, lelkileg, szellemileg egészséges nemzedék felnövekedéséhez hozzá tudjon járulni.

VIII. Nyári táborok szervezése.

IX. Oktatás, nevelés felvilágosítás, gyerekek, fiatalok, fiatal felnőttek, szülők részére.

X. Pedagógus továbbképzés. A gyerekek tanulását segítő módszertani ismeretanyag oktatása.

XI. Önképzőköri tevékenység – korosztályos szinten.

XII. Rendezvények:

Az idén már megrendezzük az első mesemondó versenyt, amely annyiban különleges, hogy történelmi mesemondó verseny lesz *magyar történelmi tárgyú*, történelmi helyhez, személyhez, eseményhez kötődő *mondát, mesét vagy elbeszélést* adhatnak elő a résztvevők. A döntő 2012. november második felében lesz.

XIII. Előadások, kulturális programok

XIV. Ismeretterjesztés

Kapcsolódó létesítmények: a Mesék Háza létesítmény mellett vállalkozók által üzemeltetett, kiegészítő, de a vidéki/hagyományos élet teljességének bemutatását szolgáló létesítmények: állatsimogató, mintagazdaság, lovarda.

Összegzés: A tervek megvalósításához munkahely teremtés kapcsolódik, az adott térség, település turisztikai felvirágoztatása, s olyan kulturális, nevelő, oktató központ kíván lenni, amely az egész magyarság számára szól.

Tevékenységből adódóan semmiféle hátrányos helyzet nem gátolja a működését: mindenki számára nyitott, és mindenki számára fejlődést nyújt ahhoz a szinthez képest, amely rá éppen jellemző.

A Mesék Háza megépülése után tudja biztosítani a saját működési feltételeit. A saját rendezvényeinek bevétele, az ajándék és kézműves bolt bevétele, pályázatokon elnyert támogatások, és az Emese Kis Csillaga Közhasznú Kulturális Alapítványon keresztül történő támogatások alapján.

Jelenleg az alapítvány kuratóriuma, minden önkéntese, segítői ingyen végzik munkájukat.

Kérjük támogassa munkánkat, hogy minél többet tudjunk tenni az ifjúságért, a nemzeti kultúráért, Magyarország szellemi felemelkedésért!

Emese Kis Csillaga Közhasznú Kulturális Alapítvány

számlaszáma: Erste 11600006-00000000-29130254

Nemzetközi: IBAN: HU02116000060000000029130254 Swift kód: GIBAHUHB

Adószám: 18197282-1-42

Senki számára nem lehet közömbös, milyen lesz a jövő generáció, milyen lesz a magyarság jövője.

Amikor elindulnak gyermekeink az élet vándorútján, tegyük lehetővé számukra, hogy értékes útravaló legyen a tarisznyájukban, amely egy egész életre biztosítja a szellemi táplálékot.

Összefoglaló: *A mai világunkban jelentkező osztársadalmi problémák megoldásához, a válságból való kilábaláshoz szükség van a kreativitásra. Az, ami előbbre vihet bennünket, az emberi kreativitás.*

Csóky András, idegsebész, főorvos, aki az emberi agy tevékenységével foglalkozik, fejtette ki előadásában (Gyógyítók napja, Két Hollós Könyvesbolt, 2009. július 11.), hogy a kreativitáshoz nem elegendő a tudás és a tapasztalat: szükséges a nemzeti kultúra ismerete, az arra való építés és a hit. Ezek hiányában, korábbi éveiben, közel sem tudott a maihoz mérhető színvonalú, eredményes tevékenységet végezni. A hit és a hagyományok azonban magasabb szintre juttatták, és rendkívüli eredményeket ért el a saját tevékenységében, kutatásaiban. Az emberi agy felfogóképessége végtelen, a gond az ismeretek, az információk előhívásával van. Minél több információ előhívására van szükség. Ezekre csak akkor emlékszünk, csak akkor

tudjuk felidézni őket, ha a fenti értékek birtokában vagyunk. Tudományosan is bizonyítható tehát, hogy a megszerzett tudásunkat és tapasztalatainkat úgy tudjuk mozgósítani, agyunkból előhívni, a mindennapi problémák megoldásában alkalmazni, vagy színvonalas alkotótevékenységet végezni, ha megvan hozzá a kulturális háttér.